

POPULIZAM I EUROSKEPTICIZAM

- zaključci s javne tribine održane na projektu EUreka

1. Uvodno

Javna tribina na temu „Populizam i euroskepticizam“ održana je 17. svibnja 2019. u prostoru teatra &TD (MM centar), Savska ulica 25, Zagreb, u okviru projekta „EUreka – i mi gradimo budućnost EU“, koji Hrvatski pravni centar izvodi u suradnji s Katedrom za europsko javno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Javnu tribinu osmislili su i moderirali studenti/ce-demonstratori/ce na Katedri za europsko javno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Panelisti na javnoj tribini bili su prof. dr. sc. Berto Šalaj, profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i doc. dr. sc. Dario Čepo, docent na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Kroz uvodna izlaganja i interaktivnu raspravu razmotrena su aktualna pitanja kao što su rast popularnosti populizma i euroskepticizma u Europskoj uniji (dalje: EU), izbori za Europski parlament, europski identitet, a kako sljede:

- Koji su razlozi niskog postotka izlaznosti na izbore za Europski parlament i nezainteresiranosti građana/ki?
- Kako EU učini više demokratskom unatoč već postojećim mehanizmima osiguranja transparentnosti i medijske pokrivenosti?
- Je li moguće uspostaviti europski identitet?

2. Rasprava i zaključci

U uvodnim izlaganjima panelista istaknuto je pitanje demokratske legitimnosti u procesu europske integracije kao uzroka rasta popularnosti populizma i euroskepticizma, inertnost političkih elita po pitanju zastarjelog koncepta permisibilnog konsenzusa europskog naroda te činjenica transformacije EU izbora u izbore male izlaznosti građana/ki koji uvelike služe različitim nacionalnim kampanjama. Zaključeno je da velike europske stranke faktično potiskuju marginalne stranke što rezultira radikalizacijom programa manjih stranaka, a akteri EU institucija okreću se liberalnim strujama što dodatno pojačava nacionalne euroskeptične struje.

Također, istaknuto je da se unutar EU javljaju dvije „sile“ od koje svaka vuče na svoju stranu, a to su populizam i tehnokracija. Opasnost populizma vidi se u određenom trendu prema neliberalnoj demokraciji jer populistici kad dođu na vlast prestaju postupati po pravilima demokracije koja ih je tamo dovela, često mijenjajući ustavne ovlasti u svoju korist. Istaknuta je opasnost tehnokracije za liberalnu demokraciju jer vodi liberalnoj autokraciji koja štiti određena temeljna prava, ali ključne odluke donosi mimo ispitivanja volje naroda. Napomenuto je da institucije EU idu smjerom tehnokracije, a nacionalne smjerom populizma. Predviđa se da će velike stranke i koalicije i dalje dominirati EU, dok se euroskeptične stranke neće moći udružiti u dovoljnoj mjeri za donošenje ikakvih odluka zbog nemogućnosti usklađivanja međusobnih stranačkih interesa.

U odnosu na pitanje niske izlaznosti na izbore za Europski parlament, zaključeno je da su građani/ke u suštini zainteresirani za sudjelovanje na izborima za Europski parlament, ali da političke stranke

imaju interes da izlaznost bude što manja kako se sami građani/ke ne bi miješali u politiku. Zaključeno je da je apatija građana/ki potaknuta politički demagoškim akterima.

Istaknuto je da EU mora efikasno i demokratski odlučivati, a takvim načinom brzo se dolazi do limita koji nije povoljan za manje razvijene države članice jer nemaju ravnopravni položaj za razvoj te će uvijek zaostajati, a to ne predstavlja ravnopravnost. Istaknuto je da je izazov uspostaviti europski identitet i na tom je području potrebno raditi i razvijati ga. U protivnom je EU institucija bez lica koju se može okriviti za sve što je loše dok se dobre stvari i pomaci demagoški pripisuju kao zasluge pojedinih političara i stranaka.

Otvoreno je pitanje europskog identiteta i kriterija europskog identiteta. Istaknute su dvije mogućnosti izgradnje europskog identiteta – mogućnosti zaštite ekonomskog i socijalnog blagostanja građana/ki EU, kao pozitivni kriterij i činjenica da se euroljani po nečem razlikuju od ostalih identiteta, kao negativni kriterij. Istaknuta je i mogućnost francuskog modela – izgradnjom građanskog identiteta. Kao problem istaknuto je i to da se građani/ke neće poistovjetiti i podržati nešto što ne zadovoljava njihove potrebe po određenoj hijerarhiji.

Identificirana je problematika određivanja ciljeva na razini EU koji se ne prilagođavaju u dovoljnoj mjeri željama i potrebama građana/ki. Zaključeno je da je nemoguće udovoljiti svakom individualnom interesu, već se treba voditi generalnim interesom, pritom je nacionalnim državama lakše jer raspolažu represivnim aparatom, za razliku od EU.

Istaknuto je da euroskepticizam ne znači sam po sebi protivljenje EU, već traženje novog koncepta potaknuto nefunkcioniranjem postojećeg.

Zaključno je istaknuto da populizam nije nužno loš. Na nj utječe niz stvarnih i opravdanih strahova protiv kojih se može boriti samo edukacijom. Ako se u EU nastavi takva nejednakost među državama članicama, samo će jačati blagostanje bogatih država jer će bolje stojeći pojedinci odlaziti u bolje stojeće države.

3. Izazovi u području populizma i euroskepticizma na koje su ukazali sudionici tribine

- Problem demokratske legitimnosti u procesu europske integracije;
- Problem istovremeno demokratskog i efikasnog donošenja odluka na razini EU;
- Kriteriji europskog identiteta nisu jasni;
- Ciljevi na razini EU se ne prilagođavaju u dovoljnoj mjeri ciljevima i potrebama građana/ki;
- Problem tehnokratskog karaktera EU u demokratskim procesima.